

Teist *Cepphus grylle*

Global utbredelse

Teisten hekker sirkumpolart fra Canada og de kanadiske øyene via de russiske øyene til Wrangeløya og Beauforthavet, og medregnet Østersjølandene og Kvit-sjøen. I Maine, USA går den sør til 43 °N, på Vest-Grønland og Frans Josef Land til 82 °N. Bestandene i Island og på de arktiske øyene har vært utskilt som egne underarter (Nettleship & Evans 1985, Haftorn 1971).

Norsk utbredelse og habitatvalg

Teisten finnes som hekkefugl langs hele norskekysten. Den mangler i indre deler av mange fjorder. Langs deler av Sørlandskysten og Hordaland synes den å forekomme meget spredt. Atlas-kartet gir et representativt bilde av artens utbredelse når det tas med at det mangler dekning for noen korte kystavsnitt i Nord-Troms og Finnmark, jfr. dekningskartet. Artens viktigste hekkeområder er i dag de ytre kyst- og øyområdene fra Møre og Romsdal til Vest-Finnmark.

De beste hekkeområdene for teisten er grunne kystområder med øyer, holmer og skjær, kombinert med taregrunner. Den jakter først og fremst på gruntvannsfisk og dyr i tareområdene. Derfor vil næringsgrunnlaget naturlig bli mer begrenset langs de smale gruntvannsbremmene innover i fjordene.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Det finnes ingen systematisk optelling av hele den norske hekkebestanden av teist, men opplysninger foreligger fra generelle hekkefugltakseringer av sjøfugl. Med den store variasjon det er i hekkemønster hos teisten, er det likevel vanskelig å beregne totalbestanden ut fra foreliggende data. I områder med intakte og gode bestander kan det finnes kolonier på flere hundre par, unntaksvis også kolonier på 1000 par eller mer. Langs andre kystavsnitt hekker den som enkeltpar eller i smågrupper, og arten kan mangle helt langs visse kyststrekninger. Dermed blir det fort enorme feilkilder knyttet til eventuelle bestandsendringer. I forbindelse med de nasjonale sjøfuglovervåkningene fra 1979, ble det antydnet en totalbestand i Norge på 11.000-19.000 par (Nettleship & Evans 1985). I andre beregninger er det nevnt 22.000 par (Brun 1979). Nyere estimater har havnet på noe mer, kanskje så mye som 40.000 par.

Selv om det ikke foreligger sikre tall på totalbestanden av teist i Norge, er det ingen tvil om at bestanden har gått sterkt tilbake, til dels dramatisk, i nyere tid. Lokalt er arten forsvunnet eller er på randen

av å forsvinne. Dette gjelder særlig i Sør-Norge, først og fremst de aller sørligste delene, samt i fjordstrøkene og de midtre øyområdene. Bestanden har holdt seg eller kan til og med ha hatt en liten økning langs den aller ytterste kyststripa og helt i nord. Årsaken til tilbakegangen synes i det alt vesentlige å kunne tilbakeføres til utbredelse av villmink (Folkestad 1982b). I tillegg viser ringmerkingsgjenfunn at garndød er en betydelig dødsårsak og at arten kan bli hardt rammet av oljesøl, slik tilfellet var ved forliset av *Deifovos* på Helgelandskysten 1981, ved *Sonata*-forliset på Stor-egga i 1991 og *Arisan*-forliset ved Runde 1992.

Hekkebiologi

Teisten trekker til hekkeplassene fra april. Mot kvelden samles fuglene i flokker som etter hvert driver kurtisespill og setter seg opp på steiner og knauser rundt reirplassene. Reiret ligger i regelen godt skjult i bergsprekker, under steiner eller i steinur. Avhengig av næringstilgang og hekkemuligheter vil fordeling av hekkende fugler variere sterkt. De gunstigste hekkelokalitetene er der hvor blokkmark eller grunn og litt grov steinur ligger på tørt underlag. På slike steder kan det dannes kolonier på mer enn 1000 par. Andre steder fordeler hekkebestanden seg som enkeltpar i bergsprekker og hulrom i steile fjellvegger langs sjøen. Den tar gjerne i bruk kunstige hekkeplasser som møloer, fyllinger og gråsteinsmurer. Dessuten kan den hekke i utlagte rugekasser (Folkestad 1989) og unntaksvis i husvegger.

Reiret er ei grop i underlaget av grus eller jord, eller eggene legges direkte på berget. Rugetid er ca. 29 døgn, og ungene blir matet i reiret til de er flygedyktige, ca. 40 dager gamle (Harris & Birkhead 1985). Ungene mates nesten utelukkende av fisk.

Trekkforhold

Ringmerkingsgjenfunn viser at ungene trekker raskt bort fra hekkelokaliteten etter at de er flygedyktige. De oppsøker åpenbart spesielt gode beiteplasser og fordeler seg langs norskekysten, men med klare konsentrasjoner på kyststrekninger med vidstrakte og grunne sjøområder. Teist ringmerket som unger på Sunnmøre trekker således i nokså stor utstrekning til de grunne og øyrike kystområdene fra Romsdal til Froan, selv om enkelte også kan trekke sørover langs Vestlandskysten. Fugl fra de sørligste hekkeområdene trekker til dels ut av landet vinterstid og kan da tilbakelegge strekninger på inntil 1000 km (Haftorn 1971).

Alv Ottar Folkestad

Teist *Cepphus grylle*

304 ● Konstatert hekking

159 ● Sannsynlig hekking

210 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

